

**INFORMACIJA O ZASTUPLJENOSTI
PROGRAMSKIH SADRŽAJA NAMIJENJENIH
DJECI U PROGRAMIMA TV EMITERA U
CRNOJ GORI
(novembar 2025.)**

Podgorica, decembar 2025. godine

Crna Gora
AGENCIJA ZA AUDIOVIZUELNE MEDIJSKE USLUGE
Broj: 04-633/25-1090/1
Podgorica, 30.12.2025.godine

Uvod

U savremenom medijskom ambijentu, koji se ubrzano mijenja pod uticajem različitih digitalnih platformi, televizija kao tradicionalni medij više ne zauzima dominantnu poziciju kakvu je imala u prethodnim decenijama. Ipak, njena uloga ostaje relevantna, naročito kada je riječ o djeci, za koju i dalje predstavlja važan izvor informacija.

Sadržaji namijenjeni ovoj populaciji čine jednu od najosjetljivijih programskih cjelina, naročito imajući u vidu njihovu značajnu emocionalnu, socijalnu i obrazovnu ulogu. Kvalitetni programski sadržaji mogu podsticati kreativnost, učenje, oblikovanje jezičkog izraza, dok njihov nedostatak može ograničiti ove procese i potencijalno negativno uticati na pojedine aspekte dječjeg razvoja.

U međunarodnoj praksi, posebno je naglašena obrazovna komponenta medijskog sadržaja za djecu. U brojnim izvještajima navodi se da programski sadržaji moraju biti jasno usmjereni na razvoj djece, moraju biti emitovani u vrijeme kada djeca najčešće gledaju televiziju, emisije namijenjene djeci moraju biti kvalitetne i oslobođene elemenata koji mogu ugroziti njihov fizički, moralni i intelektualni razvoj. Slična načela prepoznaju i evropske regulatorne politike, kojima je naglašena posebna zaštita djece od neprimjerenih sadržaja, te usmjerenost na edukativne i razvojne aspekte.

Konvencija UN o pravima djeteta (UNCRC), naglašava da djeca imaju pravo na pristup kvalitetnim medijskim sadržajima koji doprinose njihovoj dobrobiti i razvoju, ali i pravo da budu zaštićeni od neprimjerenih sadržaja i poruka.¹

Preporuke Savjeta Evrope o zaštiti djece u audiovizuelnom i digitalnom okruženju, kao i UNESCO-ve smjernice o pluralizmu, kulturnoj raznolikosti i medijskoj pismenosti, dodatno naglašavaju značaj sistemskog pristupa ovoj temi.²

U nastojanju da preispita trendove kada je u pitanju uticaj televizije na djecu, Agencija za audiovizuelne medijske usluge, sproveda je 2022. godine istraživanje „Medijska pismenost – Djeca, roditelji i mediji u Crnoj Gori.“³ Nalazi pomenutog istraživanja pokazali su da televizija, uprkos razvoju digitalnih servisa, i dalje zauzima važno mjesto, pa tako djeca uzrasta 4 do 11 godina i dalje koriste televiziju kao izvor zabavnih i edukativnih sadržaja, dok djeca uzrasta 12 do 17 godina televizijske programe prate kombinovano – kako kroz linearno emitovanje, tako i putem digitalnih servisa. Iako su

¹ Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (1989), član 17.

² Savjet Evrope, Preporuka CM/Rec (2018)7 Komiteta ministara državama članicama o smjernicama za poštovanje, zaštitu i ostvarivanje prava djeteta u digitalnom okruženju; UNESCO, Smjernice za promociju pluralizma i kulturne raznolikosti u medijima, u skladu sa Konvencijom UNESCO-a o zaštiti i promociji raznolikosti kulturnih izraza (2005).

³ <https://www.medijskapismenost.me/wp-content/uploads/2022/12/Rezultati-kvantitativnog-istrazivanja-Djeca-roditelji-i-mediji-u-CG.pdf>

se navike konzumiranja medijskih sadržaja promijenile, televizijski sadržaji i dalje imaju važnu ulogu kada su u pitanju teme obrazovanja, kulture, društvenog života.

Imajući u vidu činjenicu da televizijski programi namijenjeni djeci nose višestruku društvenu ulogu: informativnu, edukativnu, kulturnu, zabavnu, te da u aktuelnom društvenom trenutku, zajedno sa pružaocima usluga distribucije i AVM usluga na zahtjev, čine okosnicu medijskog okruženja kojem su djeca svakodnevno izložena, od posebnog je značaja sagledavanje njihovih kvalitativnih i kvantitativnih aspekata.

Polazeći od navedenog, cilj ove informacije je da pruži uvid u to koliko su sadržaji za djecu prisutni u programu televizijskih emitera u Crnoj Gori, kao i koje vrste sadržaja su najdominantnije, koliko odgovaraju stvarnim potrebama djece koja više nijesu pasivni posmatrači, već aktivni korisnici medija. Posebna pažnja posvećena je zastupljenosti dječjih programa u ponudi distributera linearnih AVM usluga, kao i sadržaja namijenjenih djeci u okviru AVM usluga na zahtjev. Dobijeni nalazi ponudiće okvir za unapređenje medijskih praksi koje imaju za cilj stvaranje sigurnijeg i atraktivnijeg ambijenta u kojem „kultura ekrana“ podstiče kulturu znanja, obrazovanja, inkluzije, ravnopravnosti, u skladu sa osnovnim principima zaštite djece i vrijednostima definisanim regulatornim okvirom.

Zakonski okvir

Zaštita maloljetnika u medijskim i audiovizuelnim sadržajima predstavlja jedan od najpreciznije uređenih segmenata crnogorskog zakonodavstva. Normativni okvir jasno definiše obaveze emitera, distributera i pružalaca AVM usluga na zahtjev u cilju sprečavanja emitovanja sadržaja koji mogu ugroziti fizički, mentalni, moralni i emocionalni razvoj djece.

Ustav Crne Gore garantuje posebnu zaštitu djece i zabranjuje svaki oblik nasilja, zloupotrebe i zanemarivanja. Ustavna načela obavezuju sve javne sisteme, uključujući i medije, da doprinose bezbjednom okruženju u kojem dijete može nesmetano da se razvija. Posebno je naglašena dužnost države i institucija da, u okviru svojih nadležnosti, unapređuju oblasti od značaja za djecu, uključujući prosvjetu, kulturu, sport i druge segmente društvenog života.

Zakon o medijima⁴, u članu 50 propisuje obavezu medija da štite integritet maloljetnika. Sadržaji koji mogu ugroziti razvoj djece moraju biti jasno označeni i emitovani u terminima u kojima je najmanje vjerovatno da će ih maloljetnici vidjeti ili čuti. Nije dozvoljeno izlaganje pornografskog sadržaja maloljetnicima, niti objavljivanje informacija koje otkrivaju identitet maloljetnika uključenih u slučajeve nasilja ili krivičnih djela, bez obzira na njihovu ulogu u događaju.

Zakon o audiovizuelnim medijskim uslugama⁵, sadrži više odredbi koje se direktno odnose na zaštitu maloljetnika.

Član 15 zabranjuje objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet maloljetnika uključenog u slučajeve nasilja, kao i iznošenje detalja iz njegovog privatnog života.

Član 23 propisuje obavezu emitera da sadržaje koji mogu ugroziti razvoj djece jasno označe, obilježe odgovarajućim upozorenjima i emituju u terminima koji su najmanje dostupni maloljetnicima. Emitovanje sadržaja koji mogu ozbiljno ugroziti razvoj maloljetnika, uključujući pornografiju i

⁴ „Sl. list CG“, br. 54/24

⁵ „Sl. list CG“, br. 54/24

bezrazložno prikazivanje nasilja, nije dozvoljeno u opštim programima, niti u specijalizovanim programima bez primjene mjera najvišeg stepena tehničke zaštite.

U odnosu na AVM usluge na zahtjev, član 59 propisuje da sadržaji koji mogu ugroziti razvoj djece moraju biti dostupni isključivo uz primjenu odgovarajućih tehničkih mjera, poput provjere uzrasta ili posebnih šifri. Sadržaji koji mogu ozbiljno ugroziti razvoj maloljetnika dostupni su samo uz najviši stepen tehničke zaštite, a prikupljeni lični podaci maloljetnika ne smiju se koristiti u komercijalne svrhe.

Član 66 uređuje obaveze distributera linearnih AVM usluga, među kojima je i obaveza da korisnicima obezbijede alate za ograničavanje pristupa maloljetnika neprimjerenim sadržajima, kao i da se u osnovnom paketu ne distribuiraju programi koji svakodnevno emituju sadržaje koji mogu ozbiljno ugroziti fizički, mentalni ili moralni razvoj maloljetnika i kategorisani su kao neprimjereni za maloljetnike.

Zakonom su takođe normirani standardi u oblasti oglašavanja. Članovi 68–72 propisuju zabranu usmjeravanja komercijalnih audiovizuelnih komunikacija na maloljetnike, naročito kada je riječ o alkoholnim pićima, kao i zabranu emitovanja oglasa za opasne ili neprimjerene proizvode u programima za djecu i u njihovoj neposrednoj blizini.

Standardi koji se odnose na zaštitu maloljetnika u uredničkim i oglasnim sadržajima bliže su razrađeni kroz Pravilnik o oglašavanju u radijskim i televizijskim programima⁶ i Pravilnik o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima⁷, što omogućava jasnije definisanje obaveza emitera i distributera, te efikasnije sprovođenje zaštite djece u medijskom okruženju.

Metodološki okvir

Analiza zastupljenosti dječjeg programa urađena je na osnovu podataka dobijenih monitoringom 17 opštih televizijskih programa, u periodu od 3. do 9. novembra 2025. godine (00 do 24 časa).

Monitoringom su evidentirane isključivo samostalne, programski zaokružene emisije, dok sadržaji namijenjeni djeci koji su emitovani u okviru drugih programskih cjelina (jutarnji program, popodnevni program), nijesu bili predmet pažnje, jer se u okviru tih cjelina emituju različiti tematski sadržaji, pa bi njihovo pojedinačno evidentiranje zahtijevalo drugačiji metodološki pristup.

Program emitovan 6. novembra 2025. godine nije obuhvaćen analizom, budući da je u Crnoj Gori bio proglašen Dan žalosti, zbog čega je programska šema emitera bila prilagođena obilježavanju tog dana.

Programski sadržaji namijenjeni maloljetnicima analizirani su prema sljedećim kategorijama:

- Učešće programa namijenjenih djeci u ukupno emitovanom programu svih emitera obuhvaćenih monitoringom;
- Učešće programa namijenjenih djeci u ukupno emitovanom programu emitera, pojedinačno;
- Izvor produkcije sadržaja namijenjenih maloljetnicima (sopstvena produkcija, kupljeni ili reemitovani program);

⁶ „Sl. list CG“, br. 82/24

⁷ „Sl. list CG“, br. 121/24

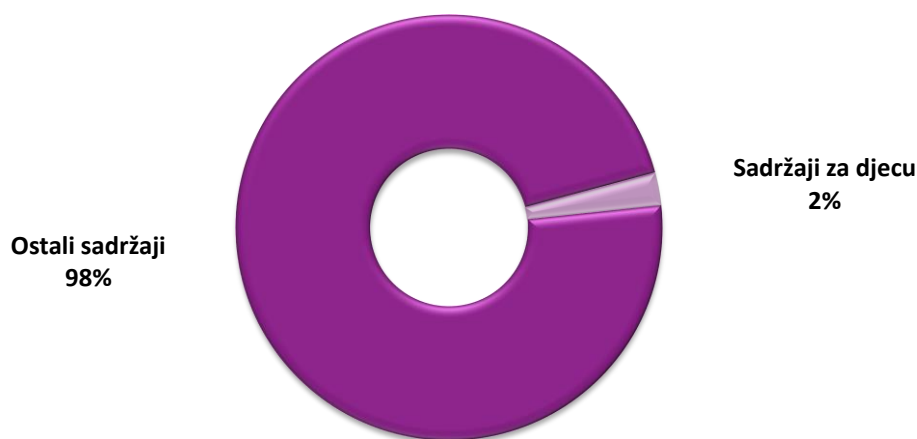
- Starosna kategorija maloljetnika kojima su sadržaji namijenjeni, prema definisanim uzrasnim grupama: od 2 do 6 godina; od 6 do 12 godina i od 12 do 17 godina;
- Raznovrsnost programskih sadržaja prema vrsti programa i to: crtani film, igrani program, kolaž, muzika, obrazovni program, pitalice;
- Dnevna dinamika emitovanja programskih sadržaja za djecu, s ciljem utvrđivanja da li emiteri planiraju sadržaje namijenjene djeci u odnosu na njihove potrebe i uobičajeni dnevni ritam ili kao vid popune programske šeme;
- Učešće sadržaja namijenjenih djeci u programskim osnovama AVM usluga na zahtjev i listama programa distributera linearnih AVM usluga.

TELEVIZIJSKI PROGRAMI NACIONALNOG JAVNOG EMITERA	
„Javni medijski servis Crne Gore“ (RTCG)	„Prvi program Televizije Crne Gore“ (TVCG 1)
„Javni medijski servis Crne Gore“ (RTCG)	„Drugi program Televizije Crne Gore“ (TVCG 2)
TELEVIZIJSKI PROGRAMI KOMERCIJALNIH EMITERA	
„Televizija Vijesti“ d.o.o.	„Televizija Vijesti“
„Nova M“ d.o.o.	„Nova“
„Adria TV“ d.o.o.	„Adria TV“
„Lipa media“ d.o.o.	„TV E“
„Lutrija Crne Gore“ A.D.	„TV 7“
„Mir&Teuta“ d.o.o.	„TV Teuta“
„BOIN“ d.o.o.	„TV Boin“
NVO „Društvo za ravnopravnost i toleranciju – AI“	„Srpska TV“
TELEVIZIJSKI PROGRAMI LOKALNIH JAVNIH EMITERA	
„Radio televizija Podgorica“ d.o.o.	„Televizija Podgorica“
„Radio i Televizija Nikšić“ d.o.o.	„Televizija Nikšić“
„Radio Televizija Budva“ d.o.o.	„Televizija Budva“
„Lokalni javni emiter Radio Televizija Pljevlja“ d.o.o.	„Televizija Pljevlja“
„Javni radio difuzni servis Radio televizija Herceg Novi“ d.o.o.	„Televizija Herceg Novi“
„Lokalni javni emiter Radio Televizija Rožaje“ d.o.o.	„Televizija Rožaje“

Tabela 1. Televizijski programi koji su obuhvaćeni analizom

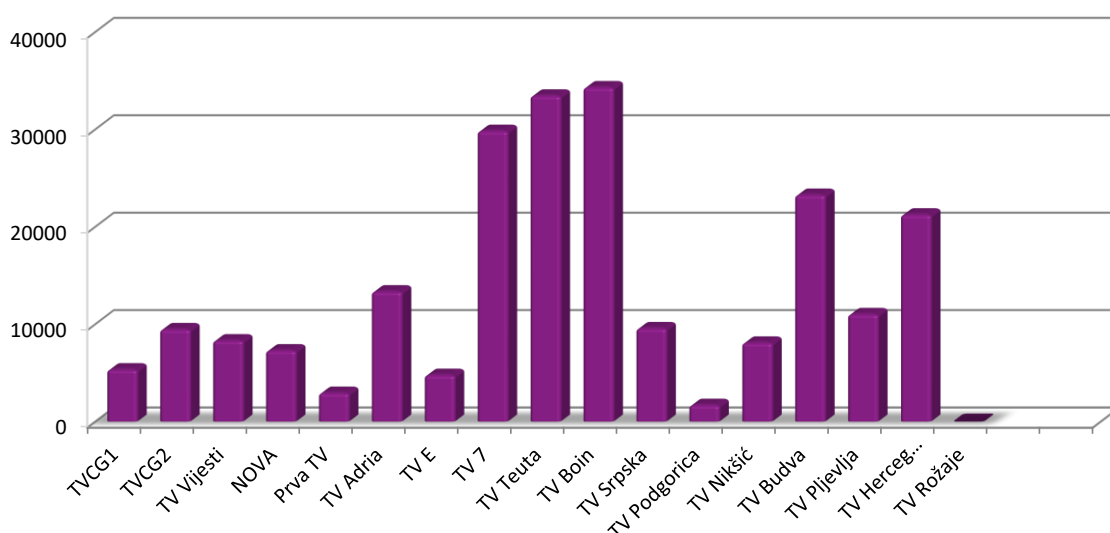
Analiza učešća programskih sadržaja namijenjenih djeci u programima opštih televizijskih programa

Tokom jedne sedmice u programu 17 opštih televizijskih emitera u Crnoj Gori, u prosjeku, je emitovano 2% dječjeg programa u odnosu na ukupno emitovane sadržaje. Navedeni procenat je ostao nepromijenjen u odnosu na rezultate analiza rađenih u protekle četiri godine.

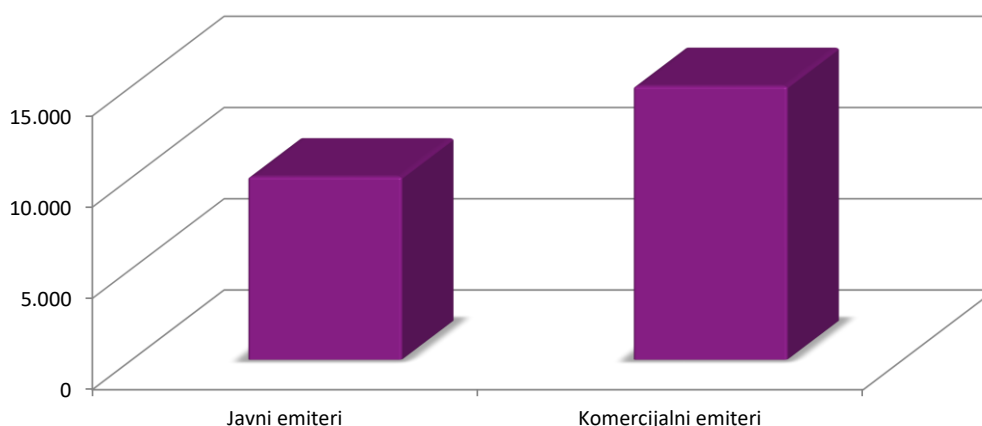
Grafik 1: Učešće sadržaja za djecu (prosijek)

Posmatrajući televizijske emitere pojedinačno, najveće učešće programskih sadržaja namijenjenih djeci zabilježeno je u programima TV Boin i TV Teuta, sa nešto više od 6%, a najvećim dijelom ih čine crtani filmovi i muzika. Slijede TV 7, TV Budva i TV Herceg Novi, sa oko 5%. Od posmatranih 17 emitera, njih devet emituje manje od 2% ove vrste programskih sadržaja u odnosu na ukupno emitovani program, dok jedino u programu TV Rožaje nijesu zabilježene emisije namijenjene djeci. Ovaj podatak uslovljen je činjenicom da se u programu TV Rožaje sadržaji namijenjeni djeci emituju u okviru različitih programskih cjelina koje nijesu bile predmet analize.

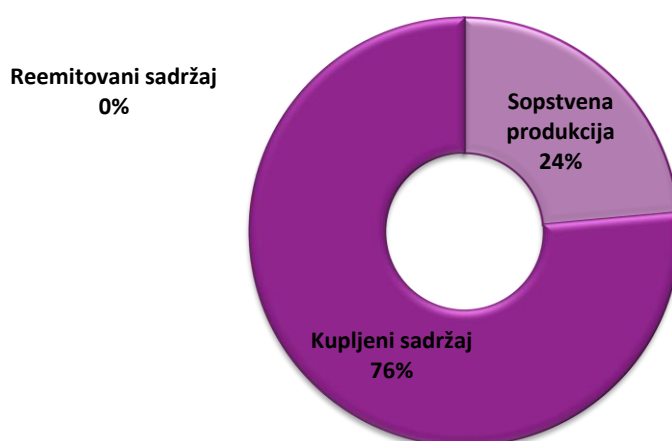
Grafik 2: Trajanje sadržaja za djecu u televizijskim programima (sekunde, sedmično)

Upoređujući sedmični prosjek emitovanih sadržaja za djecu za osam programa javnih i devet programa komercijalnih emitera, zaključuje se da je u posmatranom periodu veće učešće sadržaja za djecu zabilježeno u programima komercijalnih televizija.

Grafik 3: Sedmični prosjek emitovanih sadržaja za djecu

Posmatrajući produkcijski izvor sadržaja namijenjenih djeci, veća je zastupljenost kupljenih od sadržaja iz sopstvene produkcije emitera. Od 16 televizijskih programa koji emituju sadržaje za djecu, njih osam (TVCG 1, TVCG 2, TV Herceg Novi, TV Budva, TV Nikšić, TV E, TV Adria i TV Teuta) ima sadržaje za djecu u sopstvenoj produkciji.

Grafik 4: Sopstvena produkcija VS kupljeni sadržaj VS reemitovani sadržaj (prosjeck)

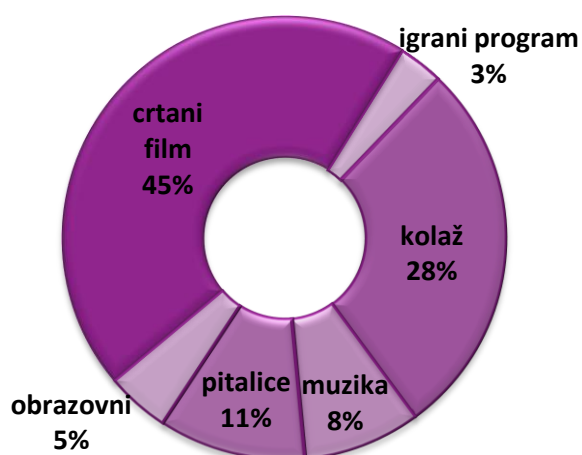
Gotovo četvrtina programskih sadržaja namijenjenih djeci, realizovana je u sopstvenoj produkciji emitera (24%), što imajući u vidu nalaze iz 2024. godine, kada je udio sopstvene produkcije iznosio 10%, ukazuje na rastući trend.

Uprkos tome, i dalje svjedočimo sopstvenoj produkciji koja je ograničena, kako u pogledu vrste, tako i u pogledu prilagođenosti različitim uzrastima. Usljed nedostatka domaće produkcije, djeca u Crnoj Gori su izložena medijskim sadržajima koji nijesu pravi odraz društvenog i kulturnog ambijenta u kojem odrastaju. Zato je važno da mediji prepoznaju značaj proizvodnje sadržaja koji imaju lokalni kontekst. Na taj način doprinose upoznavanju i povezivanju djece sa zajednicom u kojoj žive, kulturom, jezikom, svakodnevnim životom.

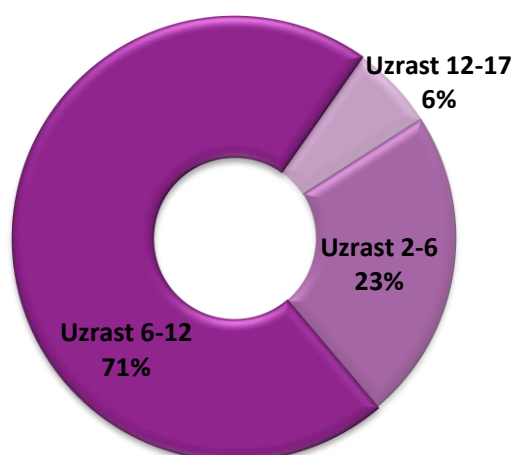
Od ukupno emitovanog programa za djecu, skoro polovinu (45%) čine crtani filmovi, što ukazuje na orijentaciju ka jednostavnim programskim formatima, pretežno zabavnog karaktera. Na drugom mjestu po zastupljenosti nalaze se kolažni programi (28%). U pitanju su emisije koje sadrže nekoliko segmenata i tematskih cjelina, često uz učešće djece i voditelja. U emisijama ovog tipa, uobičajeno je angažovanje ljekara, profesora, sportista, naučnika i sl. koji, zajedno sa djecom i na djeci prijemčiv način, govore o različitim temama koje okupiraju njihovu pažnju.

Kategorija „pitalice“ prisutna je sa 11%. Dok su muzički sadržaji tokom prethodne godine zauzimali oko 3%, u ovogodišnjem analiziranom periodu zabilježen je porast na 8%, uglavnom kroz snimke priredbi i manifestacija.

U odnosu na prethodnu godinu (8%), obrazovni program bilježi trend pada, pa tako crnogorski emiteri u okviru sadržaja namijenjenih djeci, emituju tek 5% ove vrste sadržaja. U posmatranom periodu, najmanje je bio zastupljen igrani program, sa učešćem od 3%.

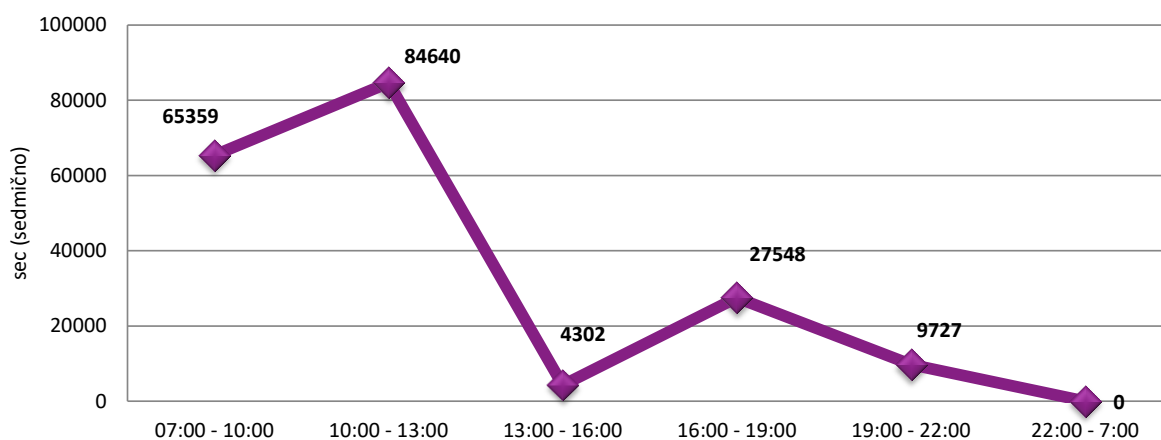

Grafik 5: Struktura sadržaja namijenjenih djeci

Grafik 6: Struktura sadržaja po uzrastu (procjena)

Sadržaji namijenjeni djeci se emituju svakodnevno, a najveće učešće je zabilježeno tokom dana vikenda. Posmatrajući dnevnu dinamiku, najviše sadržaja se emituje u periodu do 13 časova, nakon čega broj emitovanih sadržaja opada. Nešto više sadržaja se bilježi u periodu do 19 časova, dok nijedan programski sadržaj namijenjen djeci nije zabilježen nakon 22 sata.

Grafik 7: Dnevna dinamika emitovanja dječjeg programa

Podatak da emiteri programske sadržaje namijenjene djeci emituju u jutarnjim i manjim dijelom u popodnevnim terminima, govori u prilog tome da se dječji programi više percipiraju kao „niše“ nego kao sastavni djelovi programske šeme emitera. Njihova koncentracija u ograničenim vremenskim terminima dodatno utiče na to da gube vidljivost i postaju marginalni u odnosu na druge žanrove.

Dodatno, tradicionalna dinamika emitovanja dječjih sadržaja u jutarnjim satima nije u skladu sa dnevnom rutinom adolescenata, pa tako govorimo i o nedostatku vremenski, ali i tematski prilagođenih sadržaja za ovu dobnu kategoriju. Shodno tome, bilježi se sve veća okrenutost različitim načinima konzumacije medijskih sadržaja, o čemu govore i nalazi pomenutog istraživanja o medijskoj pismenosti u Crnoj Gori, koji su pokazali da gotovo svako dijete uzrasta od 9 do 17 godina, posjeduje mobilni telefon, dok je pametni telefon dostupan velikoj većini. Takođe, gotovo svi elektronski komunikacioni uređaji koji postoje u domaćinstvu, dostupni su djeci, uz veoma mali broj ograničenja u njihovom korišćenju.

Bilo da je riječ o tradicionalnoj televiziji ili novim oblicima konzumiranja medijskih sadržaja, kao što su AVM usluge na zahtjev ili usluge distribucije, od suštinskog je značaja obezbjeđivanje kvalitetne, raznovrsne i inovativne ponude sadržaja za svu djecu.

Struktura emitovanog programa namijenjenog djeci i dalje pokazuje da većina nema izražen interaktivni karakter, niti podstiče razmišljanje ili aktivno uključivanje djece u kreiranje programa. Posebno je uočljiv nedostatak inkluzivnosti, pa tako djeca sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, gotovo da nijesu prisutna, dok su djeca iz marginalizovanih društvenih grupa takođe gotovo nevidljiva u programskoj strukturi emitera.

Kada je riječ o kolažnim formatima koji podrazumijevaju učešće djece, gotovo uopšte se ne prikazuju djeca sa smetnjama u razvoju, djeca iz ruralnih područja, socijalno ugroženih porodica, pripadnici etničkih i nacionalnih manjina.

Uticaj Fonda za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija na učešće sadržaja namijenjenih djeci

Fond za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija namijenjenih pružaocima linearnih AVM usluga (u daljem tekstu: Fond), koji raspodjeljuje Agencija za audiovizuelne medijske usluge, predstavlja jedan od mehanizama podrške komercijalnim i neprofitnim emiterima za unapređenje sopstvene produkcije. Osnovna svrha Fonda je podrška proizvodnji programskih sadržaja koji doprinose afirmaciji tema od javnog značaja⁸, što omogućava i kreiranje sadržaja namijenjenih djeci.

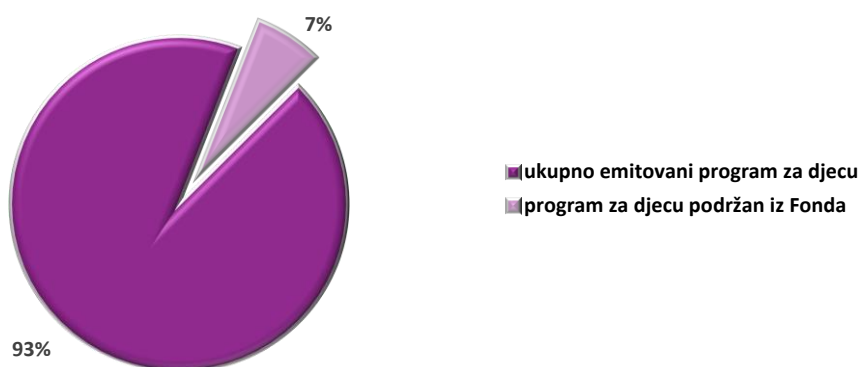
Raspodjelom sredstava iz Fonda za 2024. godinu⁹ podržano je ukupno 45 programskih sadržaja radio i TV emitera. Najzastupljenija tematska oblast, koja je obrađena kroz osam programskih sadržaja, jeste oblast „Djeca, sport i mladi“.

Od ukupno devet komercijalnih emitera opštih televizijskih programa, koji su bili predmet ove analize, dva emitera su ostvarila pravo na korišćenje sredstava iz Fonda i to za proizvodnju sljedećih sadržaja za djecu:

- „TV Teuta“ za programski sadržaj „Xixiland“, emisiju edukativnog i zabavnog karaktera na albanskom jeziku. Ovaj programski sadržaj realizuje se kroz 13 emisija prosječnog trajanja 50 minuta, odnosno 650 minuta programa namijenjenog najmlađoj populaciji.

- „TV E“ za kratku formu „Mini 24 sata“, sadržaj informativnog i edukativnog karaktera, koji na jednostavan, razumljiv i djeci prilagođen način obrađuje različite društvene teme. Ovaj programski sadržaj se realizuje kroz 83 emisije prosječnog trajanja 10 minuta, odnosno 830 minuta programa posvećenog djeci. Emisija „Mini 24 sata“ ujedno predstavlja jedini programski sadržaj namijenjen djeci koji je u posmatranom periodu zabilježen u programu TV E.

Od ukupno emitovanog programa namijenjenog djeci kod svih emitera koji su bili predmet monitoringa, dječji sadržaji podržani iz Fonda, činili su oko 7%. U odnosu na raspodjelu sredstava za 2023. godinu došlo je do povećanja ukupnog broja sadržaja za djecu za koje su emiteri dobili podršku iz Fonda, sa tri na osam sadržaja.

Grafik 8: Program za djecu podržan iz Fonda VS ukupno emitovani program za djecu

⁸ Tema od javnog značaja propisane su članom 28 Zakona o medijima.

⁹ Više informacija o raspodjeli sredstava iz Fonda za 2024. godinu dostupno je na internet stranici www.amu.me.

Dobna prilagođenost sadržaja

Kategorizacija programskih sadržaja predstavlja jedan od najvažnijih instrumenata koji emiterima, ali i gledaocima, omogućava prepoznavanje onih programa koji su prikladni za maloljetnike i, još važnije, onih koji to nisu.

Zakonom o audiovizuelnim medijskim uslugama propisano je da se naročito mora voditi računa o tome da sadržaji koji nisu prilagođeni pojedinim uzrastima, moraju biti emitovani u onim djelovima dana kada je najmanje vjerovatno da će ih maloljetnici čuti ili vidjeti.

Emiteri su obavezni da takve sadržaje jasno označe zvučnim i vizuelnim oznakama. Pravilnikom o programskim standardima u elektronskim medijima predviđena je obaveza emitera da prije emitovanja sadržaja procijeni da li je taj sadržaj pogodan za pojedine uzraste na način što će emitovati grafičku oznaku u uglu ekrana. Zakon prepoznaje tri dobne kategorije, i to: 12, 16 i 18.

U posmatranom periodu, sadržaji koji su prema Pravilniku o programskim standardima morali biti označeni kao neprimjereni za određene uzrasne kategorije, u većini slučajeva su bili adekvatno obilježeni i raspoređeni na način na koji to Pravilnik predviđa. Međutim, evidentiran je određen broj programskih sadržaja koji nisu dosljedno primjenjivali standarde dobne kategorizacije, pa su tako samo uoči početka sadržaja informisali gledaoce o tome kojoj kategoriji sami sadržaj pripada.

Pravilno raspoređivanje i označavanje programskih sadržaja predstavljaju važan korak u izgradnji sistema zaštite maloljetnika od potencijalno štetnih sadržaja na televiziji. Iako su u pitanju mjere koje smanjuju vjerovatnoću da će djeca biti izložena različitim neprimjerenim sadržajima, ovaj vid zaštite nije dovoljan. Ono što dodatno utiče na pozitivan efekat jeste omogućavanje pristupa kvalitetnim i pažljivo koncipiranim sadržajima koji kod djece podstiču radoznalost, kreativnost, sadržaji koji doprinose unapređenju kulturnih i socijalnih odnosa i opšte dobrobiti djeteta.

S tim u vezi, posebno je važna uloga roditelja ili staratelja, čija je aktivna participacija ključna za pravilno raumijevanje dobne kategorizacije, prepoznavanje potencijalno štetnih sadržaja i usmjeravanje djece ka onim programima koji su prikladni njihovom uzrastu. Od roditelja se očekuje da budu posrednici između djece i medija, te se u tom smislu od njih očekuje da:

- poznaju pravila vezana za označavanje sadržaja;
- budu svjesni uticaja štetnih sadržaja na njihovu djecu;
- vrše odabir sadržaja za djecu, u skladu sa njihovim uzrastom i potrebama;
- postavljaju ograničenja gledanja;
- razgovaraju o televizijskim sadržajima sa svojom djecom, kako bi im pomogli da razumiju poruke.

Navedeno se postiže kontinuiranim naporima društvene zajednice s ciljem unapređenja znanja o bezbjednoj i odgovornoj upotrebi medija.

Imajući u vidu značaj medijske pismenosti, kao važnog elementa u procesu stvaranja sigurnijeg medijskog prostora, naročito za maloljetnike, Agencija za audiovizuelne medijske usluge godinama afirmiše ovu temu kroz različite programe, kampanje i edukativne inicijative.

Zastupljenost programa namijenjenih djeci u AVM uslugama na zahtjev i uslugama distribucije linearnih AVM usluga

Razvoj digitalnih tehnologija stvorio je uslove za slobodniji pristup programskim sadržajima od onog koji je tradicionalna televizija omogućavala kroz praćenje unaprijed definisane programske šeme.

Audiovizuelne medijske usluge na zahtjev i usluge distribucije postale su važan segment medijskog okruženja, čime je pitanje zastupljenosti programa namijenjenih djeci dobilo poseban značaj, naročito imajući u vidu njihovu dostupnost i potencijalni uticaj na ovu populaciju.

U nastavku je dat kvantitativni prikaz zastupljenosti sadržaja namijenjenih djeci u programskim osnovama AVM usluga na zahtjev i listama programa pružalaca usluga distribucije linearnih AVM usluga.

• Zastupljenost sadržaja namijenjenih djeci u AVM uslugama na zahtjev

U okviru AVM usluga na zahtjev, sadržaji namijenjeni djeci predstavljaju sastavni dio kataloga koje pružaoci ovih usluga čine dostupnim korisnicima. U skladu sa važećim regulatornim okvirom, AVM usluge na zahtjev imaju uredničku odgovornost za uključivanje, raspoređivanje i označavanje sadržaja u okviru kreiranih kataloga, a dužni su i da obezbijede odgovarajuće mjere zaštite maloljetnika. U tom smislu, od posebnog je značaja jasna identifikacija i dobna kategorizacija sadržaja, ali i obezbjeđivanje mehanizama roditeljske kontrole, koji omogućavaju ograničavanje pristupa neprimjerenim sadržajima koji bi mogli ugroziti razvoj maloljetnika.

U skladu sa Zakonom o audiovizuelnim medijskim uslugama, rješenja o registraciji AVM usluga na zahtjev izdata su sljedećim pružaocima usluga:

1. „Javni medijski servis Crne Gore“, za AVM uslugu na zahtjev „MNE Play“;
2. „Telemach Crna Gora“ d.o.o, za AVM uslugu na zahtjev „EON Video Club“;
3. „Crnogorski Telekom“ A.D., za AVM uslugu na zahtjev „Magenta TV“;
4. „MTEL“ d.o.o, za AVM uslugu na zahtjev „MOVE“.

Posmatrano prema programskim osnovama koje su pružaoci ovih usluga dostavili prilikom registracije, može se zaključiti da najveće učešće sadržaja za djecu predviđaju osnove pružalaca AVM usluga na zahtjev „MNE Play“ i „EON Video Club“ (10%). U okviru usluge „MOVE“ predviđeno je oko 5% sadržaja za maloljetnike, a nešto manje od 4,5% u okviru usluge „Magenta TV“.

• Zastupljenost televizijskih programa namijenjenih djeci u uslugama distribucije linearnih AVM usluga

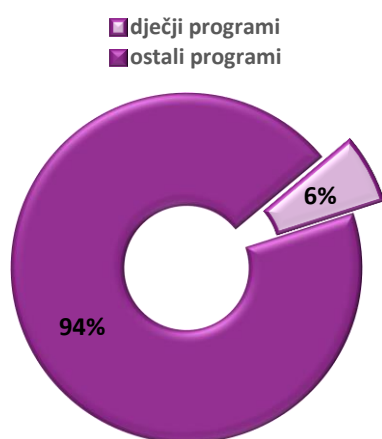
Kada je riječ o distribuciji linearnih AVM usluga, sadržaji namijenjeni djeci prisutni su prvenstveno kroz specijalizovane televizijske programe. Dostupni su u okviru osnovnih i posebnih dopunskih paketa, pri čemu su tematski grupisani, što ih čini lako prepoznatljivim.

Budući da distributeri nemaju uredničku odgovornost za emitovani programski sadržaj, njihova uloga je posebno važna s aspekta obezbjeđivanja dostupnosti mjera roditeljske kontrole i informisanja korisnika o načinima korišćenja tih mjera.

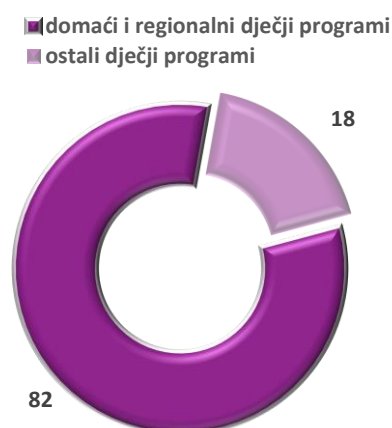
Uvidom u liste programa distributera linearnih AVM usluga, koje su sastavni dio izdatih odobrenja za distribuciju, može se zaključiti da one, u okviru osnovnih i dopunskih paketa, sadrže ukupno **1515** različitih opštih ili specijalizovanih programa, od čega **100** specijalizovanih dječjih programa. Njihov broj se kreće od 2 u okviru usluge „TVZaSve” (distributera „Radio-difuzni centar” d.o.o.), do 29 u okviru usluge „MTEL” (distributera „MTEL” d.o.o.)

NAZIV DISTRIBUTERA	NAZIV USLUGE	BROJ DJEČJIH PROGRAMA U LISTI PROGRAMA
„Crnogorski Telekom” d.o.o.	„Magenta”	14
„Telemach Crna Gora” d.o.o.	„EON”	16
„Telemach Crna Gora” d.o.o.	„EON SAT”	13
„MTEL” d.o.o.	„MTEL”	29
„MTEL” d.o.o.	„MSAT”	14
„Orion Telekom” d.o.o.	„Orion Telekom IPTV”	12
„Javni medijski servis Crne Gore” d.o.o.	„MNE Play”	0
„Radio-difuzni centar” d.o.o.	„TvZaSve”	2

Tabela 2: Broj programa za djecu u uslugama distribucije linearnih AVM usluga

Grafik 9: Učešće dječjih programa u ukupnoj ponudi distributera linearnih AVM usluga

Grafik 10: Domaći i regionalni dječji programi VS Ostali dječji programi

Od ukupnog broja različitih tematskih programa zastupljenih u okviru osnovnih i dopunskih paketa distributera, dostupno je ukupno **sedam** specijalizovanih dječjih programa na jeziku razumljivom domaćoj publici, i to: „Super Kids”, „Pink Kids”, „RTL Kockica”, „Hayatovci”, „RTS Poletarac”, „Kazbuka” i „Dexy”. U pitanju su regionalni programi registrovani u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Zbirno, ovi programi zauzimaju ukupno 18 pozicija u listama programa usluga distribucije, raspoređenih na sljedeći način: „Super Kids” (dostupan u ponudi 5 distributera), „Pink Kids” (5), „RTL Kockica” (3), „Hayatovci” (2), „RTS Poletarac” (1), „Kazbuka” (1) i „Dexy” (1). Iz navedenog proističe da se neki od programa nalaze u ponudi gotovo svih distributera, dok pojedini distributeri imaju jedinstvenu ponudu. Specijalizovani programi namijenjeni djeci nijesu zabilježeni jedino u okviru kataloga pružaoca usluga distribucije „MNE Play”.

Ocjene i zaključci

- Tokom jedne sedmice, u programima 17 opštih televizijskih programa u Crnoj Gori, u prosjeku se emituje 2% dječjeg programa u odnosu na ukupno emitovani sadržaj. Navedeni procenat je ostao nepromijenjen u odnosu na rezultate analiza rađenih u protekle četiri godine.
- Posmatrajući produkcijski izvor sadržaja namijenjenih djeci, veća je zastupljenost kupljenih od sadržaja iz sopstvene produkcije emitera. Od 16 televizijskih programa koji emituju sadržaje za djecu, njih osam (TVCG 1, TVCG 2, TV Herceg Novi, TV Budva, TV Nikšić, TV E, TV Adria i TV Teuta) ima sadržaje za djecu u sopstvenoj produkciji. Gotovo četvrtina programskih sadržaja namijenjenih djeci, realizovana je u sopstvenoj produkciji emitera (24%), što imajući u vidu nalaze iz 2024. godine, kada je udio sopstvene produkcije iznosio 10%, ukazuje na rastući trend.
- Od ukupno emitovanog programa za djecu najveći udio, 45%, čine crtani filmovi, što ukazuje na orijentaciju ka jednostavnim programskim formatima, pretežno zabavnog karaktera. Na drugom mjestu po zastupljenosti nalaze se kolažni programi (28%), dok su crnogorski emiteri u okviru programskih šema najmanje emitovali igrani dječji program (3%).
- Kada je riječ o uzrasnoj strukturi, programski sadržaji su dominantno usmjereni na djecu od 6 do 12 godina, nešto više od dvije trećine ukupno emitovanog sadržaja (71%). Približno 23% sadržaja je prilagođeno uzrastu od 2 do 6 godina, dok je sadržaja namijenjenih maloljetnicima uzrasta od 12 do 17 godina bilo 6%.
- Sadržaji namijenjeni djeci, kako po učešću, tako i po raznovrsnosti, ne mogu zadovoljiti narastajuće potrebe najmlađe populacije koja se, usljed nedostatka sadržaja, okreće inostranim televizijskim programima i online sadržajima.
- Razlozi za usmjerenost djece ka internetu i televizijskim programima koji se distribuiraju putem kablova i drugih platformi za distribuciju sadržaja, mogu se tražiti i u promijenjenim navikama gledalaca, posebno djece i mladih i činjenici da linearni sadržaji gube na značaju i atraktivnosti (zbog svoje dužine, formata i sl. koji nijesu prilagođeni drugačijim očekivanjima publike i pristupačnijim platformama i kanalima za pristup ili distribuciju sadržaja).
- Bilo da je riječ o tradicionalnoj televiziji ili novim oblicima konzumiranja medijskih sadržaja, kao što su AVM usluge na zahtjev ili usluge distribucije, od suštinskog je značaja obezbjeđivanje kvalitetne, raznovrsne i inovativne ponude sadržaja za svu djecu.
- Najzastupljenija tematska oblast programskih sadržaja podržanih iz Fonda za pomoć komercijalnim i neprofitnim elektronskim medijima jeste oblast „Djeca, sport i mladi“, što govori u prilog tome da Fond podstiče emitere da proizvode programe namijenjene djeci. Dva od devet komercijalnih TV emitera koji su ostvarili pravo na sredstva iz Fonda za 2024. godinu, proizvode po jednu emisiju za djecu.
- Unapređenje programskih sadržaja namijenjenih djeci treba posmatrati ne samo kroz kvantitativnu zastupljenost, već, prije svega, kroz razvoj savremenih, edukativnih, interaktivnih i inkluzivnih sadržaja, naročito u sopstvenoj produkciji. Poseban značaj ima proizvodnja programskih sadržaja koji odražavaju lokalni kontekst, kao i kulturni i društveni ambijent u kojem djeca u Crnoj Gori odrastaju.

- Sadržaje namijenjene djeci trebalo bi uskladiti sa njihovim uzrasnim i razvojnim potrebama, kako bi se na taj način doprinijelo njihovom obrazovnom, socijalnom i kreativnom razvoju. U tom smislu, posebno je značajno jačanje medijske pismenosti djece i roditelja kroz različite aktivnosti usmjerene na razvoj kritičkog odnosa prema medijskim sadržajima, imajući u vidu njihovu izloženost neprimjerenim i uzrasno neprilagođenim sadržajima.
- Dosljedna primjena mjera zaštite maloljetnika ostaje od ključnog značaja, kako u okviru linearnih usluga, tako i kroz AVM usluge na zahtjev i usluge distribucije. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti obezbjeđivanju i promociji tehničkih rješenja za uspostavljanje mjera roditeljske kontrole u okviru usluga distribucije.

DIREKTORICA
Sunčica Bakić, s.r.

Pripremile: Irena Pavićević
Marija Aligrudić
Slađana Radonjić
Danijela Rašović
Zorica Popović

Odobrila: Jadranka Vojvodić